

## Консультації для вихователів

### «Взаємодія педагогів та батьків з соціальної та фінансової освіти дошкільників».

Одна з визначальних функцій сім'ї - економічна функція. До неї примикає господарсько - побутова. У реальному житті вони переслідують мету - сприяти матеріального благополуччя родини, всіх її членів, і в першу чергу дітей. Педагогічний потенціал сім'ї багато в чому залежить від матеріальних умов, які вона може створити для її існування: житло, харчування, одяг, іграшки, дозвілля і т. д. Важливо і те, як сім'я вміє розпорядитися тими благами, якими вона володіє, хто є розпорядником, господарем сім'ї. Таким благом в першу чергу є бюджет, зароблені всіма членами сім'ї гроші. Переконливим показником актуальності економічного виховання дошкільнят є залучення батьками дітей до домашньої роботи. У педагогіці є такі проблеми, в реалізації яких провідну роль відіграє сім'я. Однією з таких є проблема економічного виховання дитини, рішення якої дозволить здійснити важливу задачу формування почав економічної соціалізації дитини, його адаптації до сучасних життєвих реалій до моменту вступу в перший клас. Молодим, а часом і досвідченим педагогам можна тільки повчитися у багатьох батьків секретів домашньої економіки, якими часто краще володіють батьки вихованців, ніж вихователі. Можна навести масу прикладів того, коли засвоєні корисні навички і звички у родині проявляються в повсякденному житті дитини в дитячому саду. Такі діти вигідно відрізняються від своїх однолітків за рівнем і якістю практичних умінь, усвідомлення їх виконання, бажанням допомогти няні і вихователю в повсякденних справах. Вихователі завжди спираються на таких дітей в організації побутової діяльності групи, залучають їх до виконання трудових доручень, обов'язки чергових, особливо коли відсутня помічник вихователя. Багатьох дітей такої групи відрізняє висока культура їжі, обережного, дбайливого ставлення до речей, іграшок і особливо до книг, матеріалами, з якими вони користуються. Саме в родині, завдяки мистецтву ведення домашнього господарства батьками, їх вміння діти зробити своїх дітей безпосередніми учасниками сімейного господарства (хоча б безпосередніми свідками повсякденних турбот і справ сім'ї), вони вже отримують початкове економічну освіту і перший досвід економічної соціалізації. Атмосфера сімейної економіки, вчинки батьків, їх ставлення до грошей, речей, до будьяких цінностей засвоюються дітьми особливо міцно. Коли дитина бачить, як акуратно мама очищає картопля, міряє чашкою крупу для каші, примовляючи: «Сьогодні візьмемо менше, так як снідати будемо удвох!», відміряє цукровий пісок, нарізає хліб («краще доріж, щоб шматки не залишилися!») - все це не проходить повз увагу дитини дошкільного віку. Він, як правило, поруч з мамою, татом, бабусею, постійно зайнятих справою, і бачить їх заклопотаність з приводу майбутніх справ. Він, якщо не учасник, то обов'язково свідок подій. Починаючи роботу з економічного виховання дошкільнят, педагогові слід з самого початку поставити до відома батьків цих дітей про майбутню роботу, забезпечити себе їх підтримкою. Робота з дітьми та батьками не повинна носити насильницького характеру. На батьківських зборах вихователь розкриває ідею програми економічного виховання дітей: мета, завдання, зміст. Дуже важливо показати необхідність роботи з цієї проблеми, що ми вкладаємо в поняття «економіка», економічне виховання. Часто сама проблема викликає у батьків побоювання, настороженість, оскільки економіка (як педагогічна проблема) і діти дошкільного віку, на перший погляд, просто несумісні. Слід розкрити, чому обрані для вивчення саме ці соціальні явища - праця, реклама, гроші; базисні якості економічної діяльності - бережливість, ощадливість, раціональність, які мають життєво важливе значення. Оскільки економічній науці властиві складні категорії та поняття, то ми повинні це враховувати і дотримуватися обережності, уникати не потрібної дошкільнику перевантаження. Не випадково ми вибрали для входження у світ економіки зрозумілі, дуже

важливі для соціальної адаптації явища. У дитини вже є про ці явища деякі первинні життєві уявлення, які можна розглядати як важливу ступінь до формування понять. Вихователю важливо познайомитися з професіями батьків своїх вихованців, уточнити наявність тих, які можна назвати новими, сучасними, нетрадиційними. Це буде необхідно для проведення занять по ознайомленню дітей з людьми різних професій, з працею людей. Важливо з'ясувати і захоплення батьків, може бути, є серед них колекціонери, нумізмати, яких можна буде запросити на заняття з дітьми відповідно до змісту теми заняття. Вихователь пояснює батькам, що показати дітям значення праці в житті людей, різноманіття професій він зможе тільки за умови безпосередньої участі і допомоги батьків. Діти повинні знати, як називаються професії їх батьків, зміст їх діяльності, який продукт їх праці і, нарешті, чому всі люди працюють. З'явилося багато нових професій, які пов'язані з роботою на комп'ютері, і діти часто кажуть: «Моя мама працює комп'ютерщицею і кава приносить директоріві», «паперу складає», «ходить по кабінетах» і т. п. Діти повинні знати, що люди багатьох професій пов'язані з необхідністю використання комп'ютера, але вони не комп'ютерники: професія може мати зовсім іншу назву. Старшим дошкільникам доступне поняття «династія», коли у багатьох членів сім'ї може бути одна і та ж професія - лікарі, вчителі, інженери, фермери, артисти, художники, фотографи. Найважливішим напрямком взаємодії вихователя і батьків є виховання шанобливого ставлення до будь-якої праці, до людей будь-якої професії. Дітям дошкільного віку поки рано вибирати свою майбутню професію, тому початкові уявлення про працю дорослих допомагають дітям дізнатися про те, що всі вони працюють, про деякі сторони їх професійної діяльності, назва різних професій, що потрібно їм для роботи (предмети праці, обладнання), що вони роблять на роботі, тобто результати роботи та ін. Вихователь підбирає літературу, яку батьки можуть читати дітям. Дає поради щодо того, як обговорювати прочитане, коли доцільно поставити кілька запитань, а коли достатньо одного, але дуже важливого і визначає зміст прочитаного. Особливо це необхідно враховувати після прочитання творів на морально - етичні теми. Часто про працю у дітей складаються суперечливі уявлення: високі оцінки, які дає дітям вихователь в дитячому саду, не збігаються з отриманими враженнями в умовах сім'ї («Знову на роботу! Відпочити не встигли, а вихідні пройшли! Скоріше б відпустку!»). діти рано починають розуміти, що причина відвідування дитячого саду - робота мами. Рідкісні вихідні дні - благо. На жаль, діти не знають, що багато мам не зможуть жити без роботи, без своїх колег, без спілкування з ними. Ми хочемо підкреслити, що батькам слід частіше розповідати дітям про позитивні сторони своєї роботи, про колег, чим вони пишаються, за що отримали заохочення або нагороду, радіти за своїх колег, не заздрити, не засуджувати, а проявляти почуття співраді за успіхи інших і за свої власні удачі. Не слід приховувати і негативні сторони професії, наприклад: «У конструктора, архітектора, вчителя, редактора, вченого, письменника втомлюються очі, йому доводиться багато читати, писати, працювати з кресленнями; у балерини «трудяться» ноги, адже їй постійно треба їх тренувати; у міліціонера - дуже небезпечна робота» і т. д. У дітей п'яти-шести років має складатися об'єктивне, реальне уявлення про ту чи іншої професії. Самим дійсним засобом трудового виховання дітей є особиста участь дітей у господарсько-побутових справах сім'ї. П'ятирічний дитина вже здатна мати в родині постійний обов'язки, і першою з них має бути наведення порядку у своєму власному господарстві. Але батьки якраз скаржаться, що діти роблять це з великим трудом. Особливо це важко, якщо в родині немає певних днів генерального прибирання, якщо ладу немає в інших приміщеннях квартири, а від дитини вимагають. У будь-якому випадку повинні брати ініціативу на себе дорослі і всякий раз мотивувати необхідність участі дитину: «Давай подивимося, які іграшки, ігри, книги треба відремонтувати, а може набути нових, щоб замінити обридлі» і т. д. Дітям цікавіше брати участь у справах дорослих, ніж наводити порядок у себе в ігровому куточку або кімнаті. Але все таки треба шукати різноманітні способи включення дитини в домашні справи: дорослий починає прибирання, а дитина підключається до роботи або дитина

починає, а дорослий підключається для її завершення, якщо бачить, що у того пропало бажання працювати. Спільна праця дітей і дорослих - найдієвіший спосіб привчання дітей до праці, як у сім'ї, так і дитячому саду. Одним з етапів програми з економічного виховання дошкільнят є знайомство дітей з найцікавіших в житті людей соціально-економічним явищем - гроші. Можна переконатися, що мова йде не стільки про купівельною та накопичувальної здатності грошей, скільки про гроші як культурно-історичне явище: що таке гроші, якими були перші гроші, що було, коли не було грошей, як виглядають російські рублі, що на них намальовано; іноземні гроші, валюта, знайомство із зовнішнім виглядом грошей різних країн ін. діти з цікавістю знайомляться з даним явищем, і батьки можуть внести свою лепту з розширення у дітей пізнавального інтересу до цього атрибуту нашого сучасного життя. Дуже важливо донести до свідомості дітей зв'язок понять «праця» і «гроші», що гроші заробляють. Корисним для формування економічного способу мислення, виховання почав усвідомлених потреб є знайомство дітей з поняттям бюджету. Програма рекомендує розповісти дітям: що таке бюджет, з чого він складається з грошей членів сім'ї, тому називається «сімейний»). Діти легко засвоюють матеріал, особливо коли підготовлені наочні посібники. Можна підготувати картки з зображенням різного виду витрат; можна намалювати коло з секторами, в кожному з яких намальований вид витрат, можна зробити аплікацію з кольорового паперу сходи, піраміди з різнокольоровими смугами, на яких намальовані або написані види витрат - від першорядних до тих, без яких найближчим часом можна обійтися. Відвідування магазинів з батьками - ще один шлях прилучення дошкільнят до сімейної економіки. Залишити дитину вдома одного - не можна і небезпечно, тому доцільно готувати дитину до майбутніх відвідин магазинів. Наприклад, мама пропонує разом скласти список майбутніх покупок, виділити можливу суму на якусь покупку дитині обіцяє йому, якщо він буде терплячим, тоді на зворотному шляху «ми погуляємо в сквері, ти покатаєшся на гойдалках, я посиджу і подивлюся, як швидко ти навчився лазити по сходах» і т. д. Гроші для дитини - предмет великої притягальної сили, особливо дрібні гроші, монети. У деяких дітей інколи виникає бажання мати скарбничку. При цьому часто ініціаторами є самі батьки. «Заведи скарбничку, збереш побільше грошей - купиш, що захочеш». Іноді таке рішення закінчується небажаними наслідками. Дитина починає випрошувати у батьків, бабусі, тата гроші, лише б кинути в скарбничку, не знаючи, навіщо вони йому потрібні. Тому в кожному конкретному випадку може бути прийнято рішення, заводити скарбничку чи ні. Потрібна бесіда з дитиною, яка допоможе з'ясувати його мотиви: як він витратить зібрані гроші, що він хоче купити, когось порадувати і т. д., але скарбничка може мати місце в житті дитини тільки тоді, якщо не буде сприяти вихованню звички клянчити і випрошувати гроші. Одним з яскравих явищ сучасного соціально-економічного життя є реклама. Вихователі разом з батьками уточнюють знання дітей про те, що таке реклама, навіщо вона потрібна людям, хто рекламу робить, навіщо потрібен закон про рекламу, чи завжди можна вірити рекламі. Діти знають тільки телерекламу, хоча видів реклами величезна різноманітність. Розкажіть дітям, хто робить рекламу, які професії потрібні для роботи в рекламному агентстві. Нехай батьки згадають випадки, коли їм довелося скористатися послугами реклами, і вона їм допомогла (купівля матеріалів для ремонту квартири, нової косметики, електротоварів та ін). Необхідно розповісти дітям про те, що реклама адресується дорослим, так як тільки дорослі працюють і у них є гроші. Діти тільки можуть дивитися і повідомляти батькам про побачене. Слід пояснити дітям, чому люди, не дивлячись на рекламу, не поспішають відразу купувати товар: одні думають, треба це робити, а може бути, товар неякісний, треба на нього подивитися, а у інших просто немає грошей на купівлю товару. Іноді реклама буває оманливою (випадки з рекламою ліків, різних цілителів, антиреклами та ін). Підсумок роботи по проблемі «реклама і діти» - придумування реклами разом з батьками до малюнків дітей за темами: «Якщо б у мене була власна справа», «Яка реклама мені подобається», «Телереклама» і т. п. наприклад, у дитячому саду вони малюють на теми «Свою справу», «Моя професія - ким я буду», а

вдома з батьками придумують до малюнка рекламу. Виникає цікаве співробітництво батьків і дітей, співтворчість, що їх зближує, приводить до взаєморозуміння і змістовного спілкування. Дуже важливою, завершальною частиною роботи з економічного виховання є виховання корисних звичок, що полегшують життя людини. Ідея даної частини програми полягає в наступному. Люди багато працювали, зробили потрібні речі, товари. Зароблені гроші, щоб купити їх; з допомогою реклами дізналися, де її можна купити; придбана потрібна річ, і вона стала частиною сімейного господарства, тепер потрібно знати, як користуватися нею, щоб вона довго служила людям. У підсумку необхідно підкреслити, що вирішення проблеми залучення дітей до економіки - це ефективний шлях підготовки дитини до життя, його соціальної адаптації в суспільстві, формування з дитячого віку образу своєї майбутньої сім'ї. Будь-яка педагогічна проблема може бути успішно вирішена тільки за умови активної взаємодії дитячого садка і сім'ї. Разом з тим зазначимо, що є такі проблеми, зокрема проблема економічного виховання, коли батьки можуть багато чому навчити самих педагогів. Допомогти дітям усвідомити їх потенціал для того, щоб зробити світ кращим за допомогою освіти - ось основна місія Афлатота. Особлива важливість фінансового навчання стає все більш очевидною в останні роки. Не дивлячись на те, що ми живемо в світі з швидко перемінними економічними умовами, діти і дорослі у всьому світі мають дуже низький рівень фінансової грамотності, школи і вчителі часто не мають можливостей для вирішення цієї проблеми. Додатково до цієї нестачі знань у сфері фінансів, діти та молодь часто стають жертвами соціально, екологічно та економічно нестійких моделей споживання. Афлатот вирішує ці проблеми шляхом створення програми комплексного соціального та фінансового навчання для дітей, щоб допомогти їм протистояти подібного роду труднощам. Навчання організовано завдяки мережі партнерських організацій в більше 85 країнах, об'єднаних разом під керівництвом Секретаріату Афлатоту, що знаходиться в Нідерландах. Програма Афлатот для дітей, які ще не відвідують початкову школу (зазвичай це діти віком 3-7 років) - це освітня програма, яка формує у дошкільників ази соціальної та фінансової грамотності. Програма пройшла апробацію у сфері дошкільної освіти, яка доводить, що таке раннє навчання дає дітям знання та переваги, з якими можна працювати і вдосконалювати їх з кожним роком. Діти отримують перші задатки соціальної і фінансової освіти задовго до того, як ідуть до школи. Основна частина знань про планування бюджету, заощадженнях, розтратах і використанні грошових коштів заснована на повсякденному житті. Ще до того, як формуються грошові поняття, просте розуміння того, як використовувати доступні ресурси, або, наприклад, категорії «закінчилася їжа», «купувати тільки необхідне» - це ті щоденні реалії зі сфери фінансової освіти, з якими стикаються діти. У дошкільнят також сформовані тимчасові рамки, вони розуміють, що іноді, щоб отримати що-небудь, краще почекати, ніж отримати це зараз. Діти віком 3-х років також стикаються з матеріальними цінностями, даючи і ділячись, не тільки за допомогою подарунків і цінних речей, але і шляхом взаємодії один з одним. Інші не менш важливі навички, формування яких включає в себе програма Афлатот, це користування по черзі, прийняття рішень і постановка цілей. Навчання має відповідати життєвому досвіду. Навчання має ґрунтуватися на реальному життєвому досвіді, який отримують діти у повсякденному житті. Говорячи про середовище навчання і можливостях, слід брати до уваги фактор навколишнього атмосфери дому і суспільства, яка впливає на розвиток дитини. Особливо важлива роль батьків у вихованні дітей. Програма Афлатот визнає роль сім'ї у формуванні соціальної та фінансової грамотності. Залучення батьків розглядається як важлива складова програми. Сім'я - це часто перший учитель, який має величезний вплив на формування фінансових і соціальних знань дитини, її поведінку. Враховуючи, що діти цієї вікової групи схильні наслідувати, батьки розглядаються як важливі дійові особи та помічники учителя в формуванні у дітей фінансових понять. З цією метою навчальна програма пропонує ряд додаткових занять, щоб розповісти батькам про ті поняття, які вивчають діти і, таким чином, залучити їх в структуру плідної взаємодії.

Навчання супроводжується іграми і діти активно проводять час як в приміщенні, так і на вулиці. Багато дослідників стверджують, що активне навчання позитивно впливає на знання дітей в дошкільному віці. Структуровані заняття в дошкільному закладі дозволяють дітям активно проявляти себе і, як результат, вони відмінно проводять час, отримують нові знання і засвоюють їх більш ефективно. Програма Афлатот підкреслює, наскільки важливо давати дітям простір, щоб виразити себе, діяти так, як їм хочеться, і вирішувати виникаючі проблеми разом. Програма передбачає використання різних методик навчання, таких, як рольові ігри, групова діяльність, ігри на свіжому повітрі, трудове виховання і т.д. Програма Афлатот розроблена з метою забезпечення соціальної і фінансової освіти дітей, заснована на п'яти ключових елементах Афлатота: особистісне розуміння і дослідження (дітей спонукають до самопізнання і більшої впевненості в собі, вони досліджують, усвідомлюють і оцінюють різні характеристики, які роблять їх унікальними, неповторними); права і обов'язки (програма «Афлатот» втілює принципи Конвенції ООН про права дитини. Малята здобувають знання про свої права, спільно з дорослими ініціюють та організують заходи, які спрямовані на реалізацію прав дитини); заощадження і витрати (діти вчаться відповідально використовувати й накопичувати фінансові, природні та інші види ресурсів, робити заощадження і розумно витратити); планування і бюджет (планування та складання бюджету допомагає дітям зрозуміти, що вони самі можуть впливати на своє майбутнє, дозволяє дітям встановлювати особисті та фінансові цілі. Вони дізнаються, як робити конкретні кроки в напрямку досягнення мети, яку вони ставлять перед собою); дитяча соціальна і фінансова ініціатива (дитину націлюють на сприймання себе як активного учасника та члена суспільства. Соціальні та фінансові проекти є логічним продовженням різних напрямків навчання і заходів програми «Афлатот». В рамках фінансових програм діти заробляють гроші за допомогою власних ініціатив, завдяки чому вони дізнаються більше про ринок). Таким чином, програма Афлатот не повинна розглядатися як комплексна програма з раннього розвитку та навчання дітей, а скоріше як додатковий навчальний курс з упором на вміння і навички у сфері соціальної та фінансової освіти. У зв'язку з цим ми пропонуємо включити Афлатот в загальноосвітню програму для дошкільнят. Також важливо підкреслити, що програма Афлатот робить особливий наголос на першому з ключових елементів - на особистісному розумінні і вивченні, особливо якщо використовується як самодостатня програма. Особистісне розуміння відіграє провідну роль у формуванні самосприйняття до того, як дитина пройде далі у вивченні соціальних і фінансових складових. Ця програма пояснює дітям основи бюджетування власних коштів, вчить бути оцадливими та приймати виважені рішення. Навчаючись за цією програмою, діти отримують рекомендації й навички як правильно розпорядитися своїми грошима, долати складні фінансові й матеріальні обставини, у яких дехто з них та їхні родини перебувають, а також зможуть досягти добробуту в майбутньому.